

ŽIVA ANTIKA

Pokretanje ovog i ovakvog časopisa ima u našoj socijalističkoj stvarnosti svoje naročito opravdanje. Zna se u dovoljnoj meri koliko današnje kulture duguju antičkoj kulturi, ali se vrlo malo zna kakvim su vezama vezani balkanski Sloveni za antičku kulturu, za njen prostor i za njene nosioce. A u koliko se to zna, pomene se retko i samo uzgred.

Vreme je stoga da se upravo danas, posle Rezolucije III Plenuma CK KPJ, tim vezama posveti veća pažnja, dublja i sistematska. Treba sada započeti sa izučavanjem tih naročitih veza da bi se tako došlo do naučnog objašnjenja našeg posebnog stava prema antici. Razume se samo sobom da se to izučavanje mora vršiti na osnovu utvrđenog principa čija prosta formula glasi *dialectica vera docet* („dijalektika nas uči istini“).

Idući tim putem, koji je i u ovom slučaju jedini pravilni put, mi ćemo bez sumnje doći do novih saznanja i do novih pogleda, do novih mera i do novih ocena. Antika će za nas postajati ne samo bliža i prisnija, ona će biti bistar i nepresušan istočnik napredne nauke, one nauke koja čoveka čini odgovornim za njegov rad i njegovu sudbinu, jer u tom i jest razlika između starobalkanske antike s jedne strane i orijentalne antike s druge strane.

Na antičkom Balkanu pre nekih 25 vekova iskrsla je misao i izgovorena spasonosna rečenica da ne postoji ništa moćnije od čoveka. U tom leži i danas suštinsko značenje antičke balkanske kulture, jer se i sad održavaju starija suprotna verovanja, koja lišavaju čoveka svake odgovornosti pa prirodno i svega onoga što ljudski život čini lepim i velikim, što čoveka čini dostojnim boljeg i naprednijeg života.

Time je već rečeno da izučavanje antike sa ovog gledišta i pomoću napredne dijalektike, ne može nikako značiti korak unatrag, nego samo prikupljanje snaga za novo napredovanje i za nova osvajanja u svim oblastima ljudskog života. Naučni socijalizam traži i očekuje od svakog naučnog radnika da će sve plodove i sve radosti svojih uspeha i svojih pobeda podeliti sa svojom zajednicom. Stoga će ti plodovi biti iznošeni pred zajednicu u obliku koji je shvatljiv i pristupačan što većem broju, a da se pri tome ne umanju naučni karakter rada,

Trudićemo se da pokažemo našim drugovima da naše zemlje, za razliku od mnogih drugih zemalja, čine sastavni deo kulturne oblasti antičke. Trudićemo se da pokažemo našim drugovima da su u izgradnji antičke kulture uzeli vidnog i uspešnog učešća naši doslovenski preci, koje smo u ovim zemljama zatekli i koji su nam predali mnoga antička shvatanja i mnoge antičke običaje, i, što je najglavnije, trudićemo se da pokažemo našim drugovima da za našu socijalističku kulturu antika ne može biti mrtva muzejska stvar, nego živ i nepresušan istočnik boljeg i naprednijeg života.

Iako je ta antika uslovljena robovlasničkim poretkom, ipak su u njoj živeli i delali i takvi ljudi koje punim pravom možemo smatrati vesnicima i istinskim borcima za one iste ideale za koje se i mi borimo. Stoga i jesu osnivači naučnog socijalizma stalno ukazivali na te pojave antičke kulture, bez kojih bi ona zaista bila mrtva. Iako ne mislimo da bilo koga dižemo iz mrtvih, dužnost je naša da kao napredni Balkanci ukazujemo koliko možemo više na sve ono čime je antički Balkan zadužio potonje narode, ne izuzimajući ni najnoviju epohu. Jasno je da mi to nećemo činiti stoga da se razmećemo davno minulim poredama naših predaka, nego stoga što želimo naučno utvrđivanje i objašnjenje činjenica i drugo što u takvom radu pružamo potsticaja i ohrabrenja za sadanja naša nastojanja.

Dok je za većinu naroda svetlost antike izbijala kroz ne mnogo čista okna mračnih i tesnih manastirskih ćelija, za naše je narode pretstavljena krupnim i blistavim spomenicima, a u mnogim slučajevima uslovljena neprekidnom i neposrednom vezom vekova i pokolenja. Ona je već stoga za nas živa snaga jer se svaki čas susrećemo sa njenim uočljivim ostacima, makar da mi toga u većini slučajeva nismo svesni. Treba ukazati na te sitne činjenice bez kojih nema krupnih saznanja. Da spomenemo samo dve tri. Posanski srp je živ svedok star nekih 30 vekova. Crnogorski prosti čovek obeležen je sa više imena nego rimski senator. Naša narodna nošnja i naša narodna muzika pruža živa svedočanstva o klasičnoj antici.

Ako se u ovom časopisu pojavi poneki prilog koji kao da ne bi mogao pravdati naslov, ni ta mesta neće biti mrtva. Ona će biti svedoci naše duhovne samostalnosti i našeg takmičenja sa stranim naučnim krugovima. Izučavanje antike mora stoga i takvim pitanjima posvetiti pažnju jer ona služe nauci i ona dopunjuju celinu. Pri tom mislimo na čisto filološka pitanja, bilo da se radi o istoriji neke reči ili nekog književnog motiva. Kod takvih pitanja potrebna je ne samo filološka akribija, nego i jača doza mikrofilije, ljubavi prema najsitnijim činjenicama. Samo tim putem možemo doći do pouzdanih tumačenja mnogih izraza iz živog narodnog govora kao što su rukovodilac, savest, shvatanje, suncokret, antreselj, đuture, trampa, đumruk, livada, diple itd.

Svi ovi živi i prisutni svedoci rečito i ubedljivo pokazuju i dokazuju da su plodovi antičkog mišljenja i jezičkog stvaranja dospeli u najšire mase naših naroda. Upravo zbog takvih, samo prividno beznačajnih svedočanstava antička kultura ne može biti za nas mrtva prošlost, nego samo živa snaga. Tako se i Sappina lirika, iako prvobitno određena za uži krug, javlja i u savremenom bosanskom stihu „sitnu, malenu ne uzimaj za ženu“. Ako se isto estetsko merilo javlja i kod Ksenofonta i Aristotela mnogo ranije no kod našeg prostog čoveka, to znači da je ovaj klasični prostor u kome živimo doista životvorna aktivnost.

Stoga će za mnogobrojna pitanja ove vrste i pored njihova širokog interesa biti potrebna primena strogog filološkog metoda. Tako će se videti da mi nismo skorojevići u zajednici kulturnih naroda. U isti krug specifično naših veza sa antičkom kulturom spadaju i makedonski Lesandar i carevi Trajan i Duklijan, koji samo u našim narodnim književnostima žive novim životom. Pogotovo to važi za revolucionarna učenja balkanskih bogomila, bez kojih se ne može zamisliti početak seljačkih ustanaka protiv feudalne gospode kao ni prve pobune učenih zapadnjaka protiv duhovnog monopola srednjevekovnog Rima.

Ovo nekoliko s reda uzetih primera dovoljni su da opravdaju pokretanje ovog i ovakvog časopisa. Naš je zadatak da na što većem broju činjenica, sitnih i krupnih, pred našom i stranom javnošću ukažemo na posebne odnose između antike i naših naroda. Možda ćemo uspeli da se naša i antička stvarnost prikažu kao jedna dijalektička celina; εἷς καὶ ὅλον.

Beograd.

M. Budimir.
